

Voorafgaand aan de twee minute stilte op 4 mei 2017 heeft de Commissaris van de Koning in Groningen René Paas onderstaande toespraak uitgesproken.

Kleinzonen van vrijheidsstrijders

Een paar maanden geleden belde er een journalist. Het ging over aardgas en het interview was niet echt verrassend. De verrassing kwam pas daarna, toen ik hem even 'googelde'. Ik vond een andere man. De man naar wie hij genoemd was. Zijn opa. Casper Naber.

Casper Naber

Casper Naber had een gereedschapswinkel in de Gelkingestraat. Daarin stond ook een geheime zender die informatie stuurde naar de regering in Londen. Maar hij werd verraden. En op 10 november 1944 belandde hij in het Scholtenhuis, hier aan de Grote Markt. Ik denk dat hij wel wist hoe gruwelijk de Sicherheitsdienst te werk ging. Misschien was hij bang om anderen te verraden. Hij sprong uit een zolderraam en stierf. Casper Naber werd 38 jaar oud.

Later kwam op die plek een winkelstraat die naar hem werd genoemd: de Naberpassage. En straks zal de verbinding tussen de Grote Markt en de Nieuwe Markt 'Naberstraat' heten.

Willem Jelle Berg

Vanmiddag hield één van mijn beste vrienden een toespraak in Norg. Ook hij werd genoemd naar zijn opa, Willem Jelle Berg, een gereformeerde boer uit Borgercompagnie, bij Sappemeer. Willem Jelle Berg – de opa dus – raakte steeds dieper in de illegaliteit. Hij nam onderduikers in huis. Hij verspreidde de verzetskrant Trouw. En trouwens ook andere dingen dan kranten. Hij verzette zich tegen een bezetter die vloekte tegen zijn diepste overtuiging. 46 Jaar oud was hij toen de Duitsers hem te grazen namen. Ook hij genoot 'Germaanse gastvrijheid' in het Scholtenhuis. Op 8 april 1945 – de oorlog zou nog twee weken duren – schoten ze hem dood in de bossen bij Norg. Hij liet een vrouw na en negen kinderen. Ook naar hem is een straat genoemd: de Willem Bergstraat in Sappemeer.

Bevoorrecht

Het is nu 72 jaar later. Dus je moet echt hoogbejaard zijn om de oorlog nog bewust te hebben meegemaakt. Voor alle anderen lijkt vrijheid vanzelfsprekend. We weten niet beter. Zoals een goudvis niet weet wat water is, zo kunnen wij ons een leven zonder vrijheid nauwelijks voorstellen.

De oorlog is voor de meesten van ons geschiedenis. We zagen de films. We lazen de boeken. En we gedenken op 4 mei dat de laatste oorlog in Nederland al zo lang geleden is. Dat al zo veel generaties vrijheid ervaren. Dat we dat doen met een welvaart die uniek is in de wereld en in onze eigen geschiedenis.

De vrijheid zelf is dus maar de helft van het verhaal. De andere helft is wat we er mee doen.

Wat zijn we bevoorrecht! En wat gaan we daar vaak achteloos mee om. Wij juichen over de opkomst bij verkiezingen als vier van de vijf mensen opkomen. Dat één op de vijf het niet de moeite waard vindt om te stemmen, nemen we voor lief. We raken gewend aan ongehoord cynische verhalen over onze vrijheid en democratie. We wennen aan bootvluchtelingen in onze vakantie landen. Een foto van een verdronken kind schudt ons even wakker. Maar daarna?

Niet vrijblijvend

Casper Naber en Willem Jelle Berg stierven voor hun overtuiging. Keurige, gezagsgetrouwe, Groningers die illegaal werden. Die in verzet kwamen tegen de overheid. Die oorlogshelden werden. Ik vraag me wel eens af: hoe zouden mensen die alles opgaven voor vrijheid aankijken tegen de manier waarop wij er mee omgaan? Met ons stemrecht. Met ons recht van spreken. Met de keuzes die we maken? Natuurlijk is die vraag een beetje oneerlijk. Niemand kan hem beantwoorden. Maar toch. Voor wat voor ons vanzelf spreekt, gaven zij hun leven. Zouden ze ons begrijpen? Of zouden ze boos worden? Zouden ze zich misschien zelfs tegen ons verzetten?

Vrijheid is niet vrijblijvend. Wij gedenken omdat we willen leren van de geschiedenis. Omdat we ons willen spiegelen aan gewone mensen die op een beslissend moment in de geschiedenis scherp zagen wat goed en fout was en daaraan consequenties verbonden.

De vrijheid zelf is dus maar de helft van het verhaal. De andere helft is wat we er mee doen. Vrijheid is wat je er van maakt. Het is aan ons om vorm te geven aan onze idealen. En daarmee aan onze wereld en die van onze kinderen.

Wat wij van onze vrijheid maken, blijkt uit onze keuzes. Dat klinkt misschien beklemmend. Maar wat is het mooi dat we onze keuzes in volle vrijheid mogen maken.

En dat is een prachtige gedachte, morgen, bij bevrijdingsdag.